

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΙΘΟΝΟΣ Ε' | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 19 του Γραυγιού 1907 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονομού αριθ. 4 | ΑΠΘ. 257

Μή ζητάς σιά λατινικά πώς θά μιλήσεις καλά γερμανικά. Ρώτα τή μάνα σιό σπύτι, τά παιδιά σιούς θρόμους, τόν άπλοϊκό άνθρωπο σιό παζάρι. Κοίταξέ τους σιό στόμα πώς μιλούν κ' έτσι γράφε.

ΛΟΥΘΙΠΡΟΣ

Ο καλός γραφιάς λέει καινούρια πράγματα με συνηθισμένες λέξεις.

SCHOPENHAUER

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΨΥΧΑΡΙΣ. Η «Άρρωστη Δούλη» (συνέχεια).
- ΔΗΜΟΣ ΝΟΥΣΙΩΤΗΣ Χωριάτικα γράμματα.
- Α. ΝΤ. Α' Σ. Στους δημοτικιστάς.
- Ν. Π. ΡΙΩΤΗΣ. Μεταφραστική απολογία.
- Κ. ΗΑΡΟΡΙΤΗΣ. Παγωνιά.
- ΠΟΙΗΜΑΤΑ Δίκας Άρθωνίτης, Κώστας Γαζίας, Δ. Κουμαριζός.
- ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΥΜΜΟ.

ΣΤΟΥΣ ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΤΑΣ

Εδώ κι έναμυση μύηκ βγήκε «τό κοινωνικόν μας ζήτημα» του Γ. Σκληρού. Οί ίσημερίδες ούτε τό ανάφεραν κ'έν, εξόν από λίγα λόγια της «Άκροπόλεως». Η δημοσιογραφική επιπολασιότητα ώργιάζε στήν έκλογική άναμπουμπούλα και ή σιγή της μου φάνηκε φυσικώτατη· άλλως τε και συζήτηση μαζί τους θάτανε σά νά συζητούσες με τό μητροπολίτη γιά τήν ύπαρξη του Θεού ή με τό Μιστριώτη γιά τή μητρική μας γλώσσα. Μα του Νομ'α τ'ά φύλλα τά διάβαξα με μεγάλη προσοχή περιμένοντας κάποια σοβαρή κρίση. Γιατί ό Σκληρός μιλά και γιά ζητήματα που είναι ή καθημερινή τροφή των δημοτικιστών και εξετάζει τά κοινωνικά μας φαινόμενα, όπως ποτέ ως τά τώρα δεν εξετάστηκαν· έν αφήσωμε τήν τέχνη — Εφταλιώτη και προπάντων Καρκαθίτσα και Καμπύση — στο βιβλίο του Φωτιάδη, τό μόνο παιδαγωγικό έργο που έχουμε στον τόπο μας, βρίσκεις κάποιες νύξεις γιά τήν έρευνα της κοινωνικής μας καταστάσεως. Έδώ έδημιούργησε πρώτος ό Στέφανος Ραμάς και «τά παλιά και τά καινούρια» είναι ή πρώτη και ειλικρινής προσπάθεια νά εξεταστούνε επιστημονικά τά κοινωνικά μας φαινόμενα. Έρευνώντας όλες τις έκδηλώσεις της ζωής και τά χάλια τους προχωρεί από τό αποτέλεσμα στις διαδοχικές αίτιες, και ακολουθώντας τήν άλυσίδα των αίτιατων, ή όπως ό ίδιος λέγει, ξεπλέκοντας τό πολύπλοκο δίχτυ φτάνει σέ μια άρχική αίτια, τή γλώσσα, και με τήν αποδείχνει ως τήν πηγή του κακού. Μόνο μέσο σωτηρίας προτείνει τή ριζική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Άλλά ή έρευνά του δι' στηρίζεται σέ στερό έδαφος και ή

μέθοδός του τρικλίζοντας με παρουσιάζεται άλλοτε δυϊστική και άλλοτε μονιστική. Τήν άρρητή τή βρίσκει; σέ περιβάλλον μας. Τραγική προσπάθεια είναι τό βιβλίο του, που σου θυμίζει κάπως τις προσπάθειες του Καμπόση. Και στών δυό τά έργα νοιώθεις τήν άπελπισμένη πάλη που κάνει τό άτομο, ή θέληση, με τό φυσικό — ένα φυσικό γέννημα και θρέμα της νέας Έλλάδας — και αποτέλεσμα της έσωτερικής πάλης ένα κομματιασμένο δημιούργημα. Ο Σκληρός γελώντας πικρά με τή δυϊστική αντίληψη της ιστορίας στέκει σά σέ στερό έδαφος στήν μινιστική αντίληψή της. Αρχή του ό νόμος της εξέλιξης. Ο «περι ύπάρξεως άγών» που κυριαρχεί στή τή φύση, αδύνατο νά μήν ισχύη και γιά τόν άνθρωπο· κι επειδή αυτός είναι «ζών πολιτικόν» φανερώνεται ό ίδιος νόμος στήν κοινωνία «ως πάλη των κοινωνικών τάξεων», ως ό άπαραίτητος παράγοντας της ιστορικής εξέλιξης και της προόδου. Πόλεμος πατήρ πάντων. Οί λόγοι που κινούν τήν κοινωνία είναι κυρίως οικονομικοί, υλικοί. Με τέτοια μέθοδο προχωρεί στήν άνάλυση της σημερινής ευρωπαϊκής κοινωνίας. Περιγράφει τά τρία στάδια της κοινωνικής αναπτύξεως και τις τρεις άνάλογες κοινωνικές τάξεις — ευγενείς, ή τάξη του παρελθόντος, πλουτοκράται ή τάξη του παρόντος, και εργάτες, ή τάξη του μέλλοντος. Κάθε άτομο έχει τήν ψυχολογία της τάξής του. Με λίγα καθαρά λόγια καθορίζοντας τήν ψυχολογία κάθε τάξεως και δείχνοντας τή διαφορά, που είναι σήμερα βουτηγμένοι οι μπουρζουά-πλουτοκράτες, βλέπει στον πιεζόμενο λαό τήν έλπίδα καλύτερου μέλλοντος. Φωτίζει τά λόγια του με ευρωπαϊκά παραδείγματα, κ' έτσι φτάνοντας στο σπουδαιότερο γιά μας μέρος, στα έλληνικά παραδείγματα, μας δείχνει τό Βυζάντιο στήν αληθινή μορφή του, ένα καθαρώς φεουδαλο-αριστοκρατικόν κατασκευασμα, και παρακολουθώντας τήν ιστορική εξέλιξη εξηγεί τήν έλλην. επανάσταση: «κατά βάθος ήτο άστική επανάστασις προκληθείσα υπό της πρωτοφανούς οικονομικής ευξίας των έσω και έξω άστικών στοιχείων, της άφυπνίσεως του έθνικού ορμήματος ιδίως εις τας άνεπτυγμένους άστικές τάξεις και τους λογίους του έθνους. . . . Οί Έλληνες κηρύξαντες τήν επανάστασιν έν όνόματι «των μεγάλων παραδόσεων της Έλλάδος» κυρίως διανοητικώς και ψυχολογικώς έτεινον προς τας πλησιεστέρας βυζαντινο-χριστιανικές παραδόσεις, με τας όποιες είχαν άμυστον ψυχολογικήν σχέσηιν. Ίδεώδες των ήτο ή δυνατή άνασύστασις του πρώην Έλλ.-Βυζαντινού κράτους, άποκρυσταλλωθέν κατόπιν εις τήν άρκετά ουτοπιστικήν μεγάλην ιδίαν, μίγμα συγκεχυμένων παρελθόντων άριστοκρατικών και παρόντων άστικών ιδεών και ένστίκτων». Δυό δρόμοι έμειναν τώρα στήν έλεύθερη Έλλάδα νά ακολουθήση: ό ένας της πραγ-

ματικότητας — που τό νέο έθνος συναισθανόμενο τις μικρές του δυνάμεις, τόν άστικό χαρακτήρα του και τή μεγάλη μεταβολή των ιστορικών και κοινωνικών συνθηκών, θά κυττούσε νά συμμαζέψη και άναπτύξη τις οικονομικές, ήθικές και πνευματικές δυνάμεις του· κι έλεύθερο από ιστορικές παραδόσεις, συνήθως συντηρητικές και όπισθοδρομικές, θά μπορούσε ξεκαθαρίζοντας όλα τά νεκρά άπομεινάρια της σιλαβιάς, φιλελευθερο, δημοκρατικό, προοδευτικό νά γίνει μια «άνατολική Έλβετία» — ή άλλος, της φαντασίας, «των μεγάλων ιστορικών παραδόσεων» και «του ιστορικού δικαίου». Τό έθνος μας, σύμφωνα με τήν τότε ψυχολογία του και άναπτύξή του, ακολουθήσε τό δεύτερο δρόμο με τήν ίδια σκληρή αναγκαιότητα που πέφτει τό βόλι στή γή. Κ' έτσι γεννήθηκαν τά ναγκαία έπακολοθήματα, που παίρνουμε σήμερα γιά αίτιες. «Η πρώτη αίτία όλης της σειράς των άνωμαλών φαινομένων ήτο ή τόσον ιστορικώς μοιραία και άναπόφευκτος, όσον και ουτοπιστικώς βλαβερά τάσις του έθνους, εϋθύς μετά τήν άπελευθέρωσιν του, προς πολιτικήν «μεγάλων ιστορικών παραδόσεων» όχι μόνον δυσανάλογων προς τας μικράς του δυνάμεις, αλλά μη άναποκρινόμενων έν πολλοίς με τους παράγοντας της πραγματικότητας. Η πρώτη αυτή κεντρική ούτως ειπείν αίτία κατ' άναπόφευκτον συνέπειαν έγέννησε δεύτερον κύκλον άτόπων και βλαβερών φαινομένων: φανατικήν συντηρητικότητα εις όλα, διαστροφήν της κληθείας, παραγνώρισιν της πραγματικότητας, ύποστήριξιν νεκρών τύπων και συστημάτων, πικρός του έχοντος ιστορικήν και οργανικήν σχέσηιν με τό παρελθόν. έστω και έν αυτό μετεβλήθη εις νεκρόν ράκος, ή έν διά της στασιμότητός του άπονεκρώνη ή άποβλακώη, τό περιβάλλον (γλώσσα, θρησκεία, ήθική κτλ.), καταπολέμησιν πάσης ζωντανής, τολμηράς ιδέας κτλ. Τά δευτερεύοντα αυτά άνώμαλα συμπτώματα συνέσπερον άναγκαιώς τρίτον κύκλον άνωμαλών και λυπηρών συμπτωμάτων, ταύτα τέταρτον και ούτω καθεξής. . . . Έκαστος έννεσι πλέον εύκόλως, ότι κεντρική δευτερεύοντων ή τριτευόντων άνωμαλών συμπτωμάτων, είναι έντελώς άσκοπος, έν όσφ δεν θίγεται ή κεντρική αίτια, όπως μέχρι σήμερα δυστυχώς ήφ' όλων έγίνετο!»

Και βάζει τό δίλημμα: «ή εξακολουθήσας της μέχρι τουδε τακτικής των μεγάλων ιστορικών παραδόσεων με όλα της τ'ά βλαβερά παρεπόμενα — πάσα έπιθυμία και δοκιμή επαναφοράς άλλης κοινωνικής εποχής παρελθούσης, της όποιες δεν ύφίστανται πλέον αί άνάλογοι οικονομικοί και έν γίνεται κοινωνικά και συνθήκαι, είναι καθαρά ματαιοπονία. μωρά ουτοπία καταδικασμένη έν των προτέρων εις πλήρη άποτυχίαν — ή άμείλικτος κριτική άνάλυσις, μεταρρυθμισίς και έν γίνεται έγκατάλειψις της τακτικής αυτής χάριν των πραγματικών άναγκών του βίου».

